

Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter

Dagmar Hagen, Nina E. Eide, Odd Inge Vistad, Marianne Evju, Bård Stokke, Vegard Gundersen, Lars Rød-Eriksen, Siri Lie Olsen

Introduksjon til sårbarhetsvurdering

Dagmar Hagen og Nina E. Eide

Innhold

Forord	3
1 Ferdsel, sårbarhet og forvaltning av verneområder	4
2 Hva er sårbar natur?	6
2.1 Ferdsel som påvirkningsfaktor	6
2.2 Egenskaper som gjør natur sårbar	8
3 Sårbarhetsvurderinga i korte trekk - steg for steg	10
4 Forberedelse til sårbarhetsvurdering	12
4.1 Utvalg av ferdselslokalteter	12
4.2 Innhentning av relevant eksisterende kunnskap	14
4.3 Tilrettelegging i GIS – prosedyre for uttrekk av data	16
4.4 Forberede og gjennomføre feltarbeid	17
5 Ferdsel i lokaliteten	18
5.1 Ferdsel og sårbarhetsvurdering	18
5.2 Beskrivelse av ferdsel	20
6 Ferdsel og sensitive enheter i FJELL	22
6.1 Området og lokaliteten	22
6.2 Registreringer og sammenstilling av ferdsel i fjellet	22
6.3 Sensitiv vegetasjon i fjell	26
6.4 Sensitivt dyreliv i fjell	31
7 Ferdsel og sensitive enheter i SKOG	42
7.1 Området og lokaliteten	42
7.2 Registrering og sammenstilling av ferdsel i skog	42
7.3 Sensitiv vegetasjon i skog	46
7.4 Sensitivt dyreliv i skog	51
8 Ferdsel og sensitive enheter ved KYSTEN	62
8.1 Området og lokaliteten	62
8.2 Registreringer og sammenstilling av ferdsel ved kysten	62
8.3 Sensitiv vegetasjon ved kysten	66
8.4 Sensitivt dyreliv ved kysten	71
9 Utregning av sårbarhet i ferdselslokalitetene	86
9.1 Sammenstilling av relevant kunnskap	86
9.2 Sårbarhetsvurdering vegetasjon	90
9.3 Sårbarhetsvurdering dyreliv	95
9.4 Gjennomførte sårbarhetsvurderinger	99
10 Bruk av sårbarhetsvurdering i forvaltning av verneområder	100
10.1 Akseptabel eller uakseptabel påvirkning	100
10.2 Hva er riktig forvaltningstiltak?	100
10.3 Kunnskap om besøkende	103
10.4 Tilretteleggingstiltak	104
10.5 Hovedprinsipper for avbøtende tiltak	105
10.6 Hvordan kan konkrete forvaltningstiltak redusere sårbarheten?	108
11 Referanser/lese mer	112
12 Supplementer	113
13 Feltskjema	133

73
NINA Temahefte

Håndbok

Sårbarhetsvurdering av ferdselslokalteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv

Besøksforvaltning i verneområder

- En ny merkevare- og besøksstrategi for nasjonalparker (2015)
- Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping

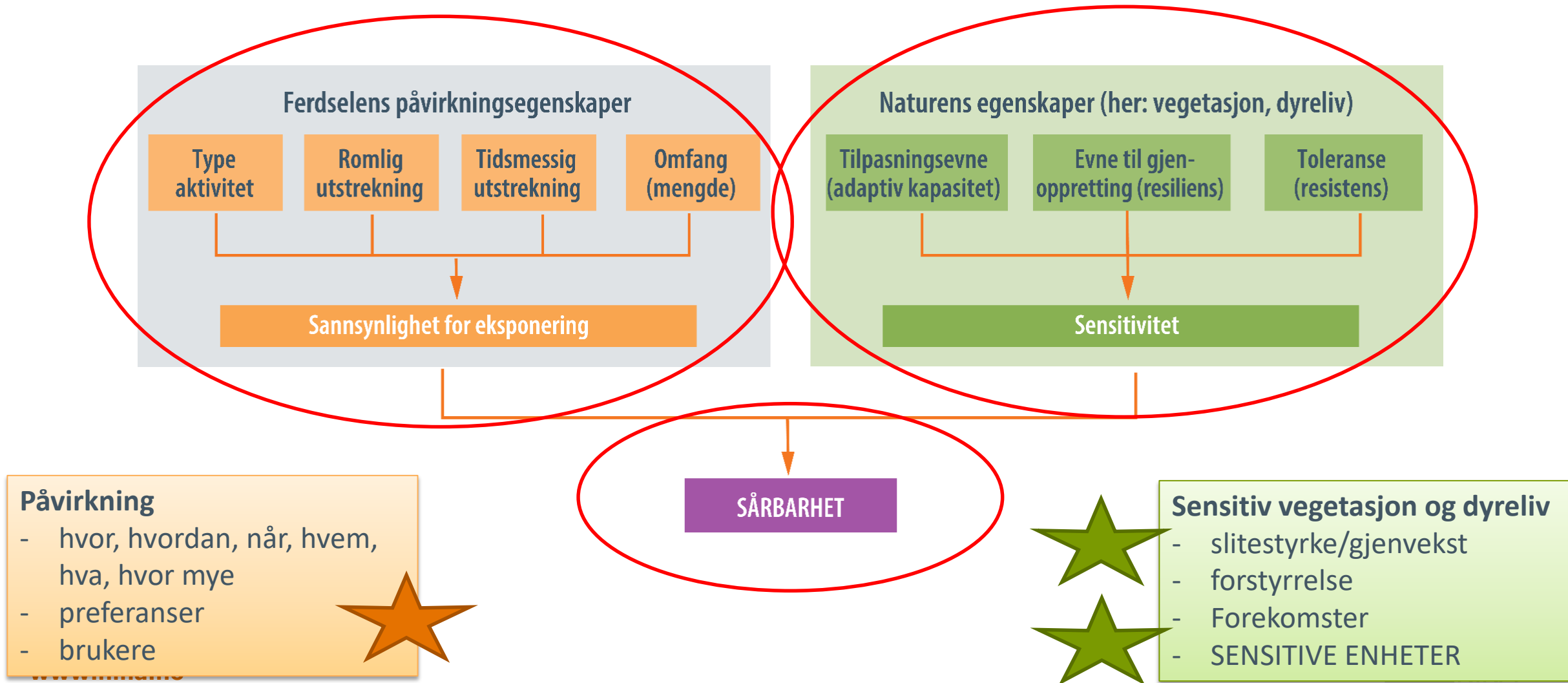
- Besøksforvaltning forutsetter god oversikt over mangfoldet og naturverdiene i verneområdet, sammen med kunnskap om ferdselen og de som ferdes.
- Miljødirektoratet bestilte utviklingsprosjekt for sårbarhetsvurdering i norske verneområder (NP)
- NINA-prosjekt 2016-2019
  - Modell og håndbok
- Svalbard-håndbok 2014

Sårbarhetsvurdering et verktøy for forvaltning

- Sårbarhetsvurdering er et av flere verktøy for å oppnå en god besøksforvaltning, sammen med brukerundersøkelser, overvåkingsdata, spesielle utredninger om dyre- og planteliv, turisme/næring.
- Grunnlag for prioriteringer
- Synliggjøre behov for tiltak
- Dokumentere og forklare valg av løsninger som forvaltningen vedtar

Kan brukes overalt!

Hva er sårbar natur ?

Sårbarhetsvurdering steg for steg

Avgrense ferdselslokalitet
(punkt, linje, areal)

Beskrive ferdsel ut fra eksisterende data og lokalkunnskap
(Infrastruktur, type, omfang, fordeling, sesong)

Sammenstilling av eksisterende kunnskap om arter og naturtyper

Vegetasjon
Feltregistrering av sensitive
enheter

Dyreliv
Feltregistrering av sensitive
enheter

FJELL SKOG KYST

Vekting av sensitive enheter:
Areal og plassering/tilgjengelighet (i forhold til ferdsel)

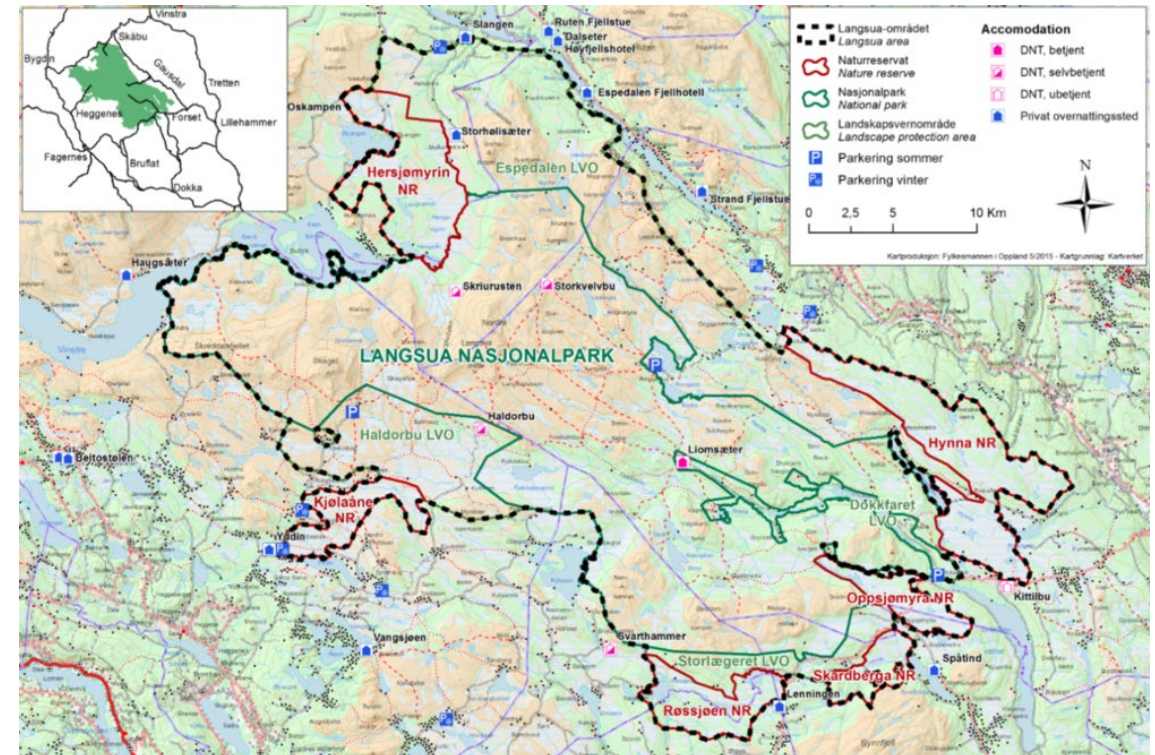
Sårbarhetsvurdering
Vegetasjon

Sårbarhetsvurdering
Dyreliv

Helhetsvurdering av sårbarhet

Valg av lokaliteter i et verneområde

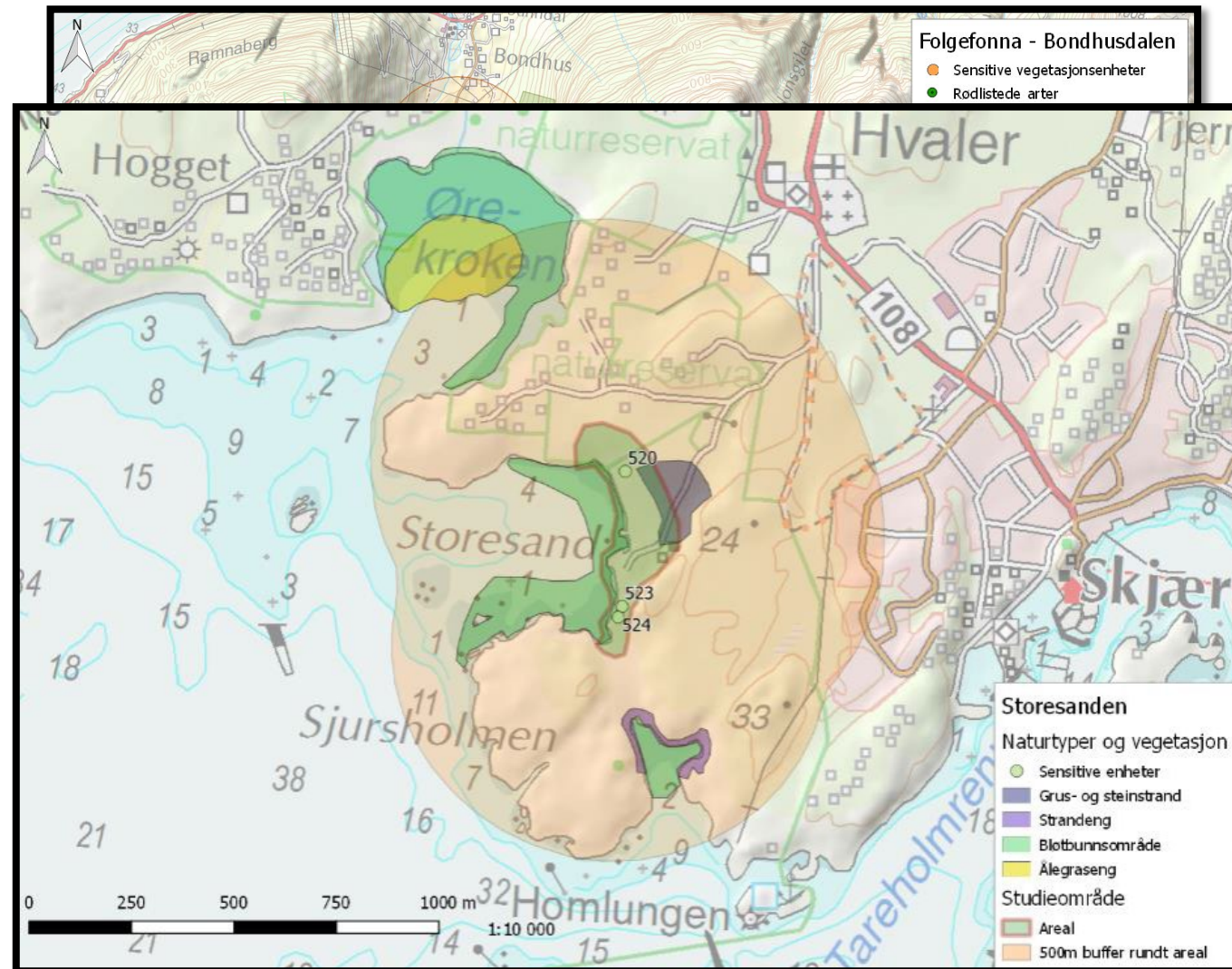
- Overordna for hele området (nasjonalparken)
  - ▶ Utfordringer for ferdsel
  - ▶ Konfliktpotensial
  - ▶ Lokalkunnskap (områdeforvalter, SNO, andre)

Avgrensning av enkeltlokaliteter

- Detaljert
  - ▶ Områdeforvalter
  - ▶ Registrator
- Basert på
  - ▶ Kjennskap til ferdselsmønstre
  - ▶ Kunnskap om naturverdier
  - ▶ Eksisterende / planlagt infrastruktur

Innhente kunnskap

- Utnytte eksisterende kunnskap
  - ▶ Ferdsel
  - ▶ Vegetasjon
  - ▶ Dyreliv
- Kilder
  - ▶ Kartdata
  - ▶ Rapporter/bøker
  - ▶ Verneplan/forvaltningsplaner
  - ▶ Lokalkjente

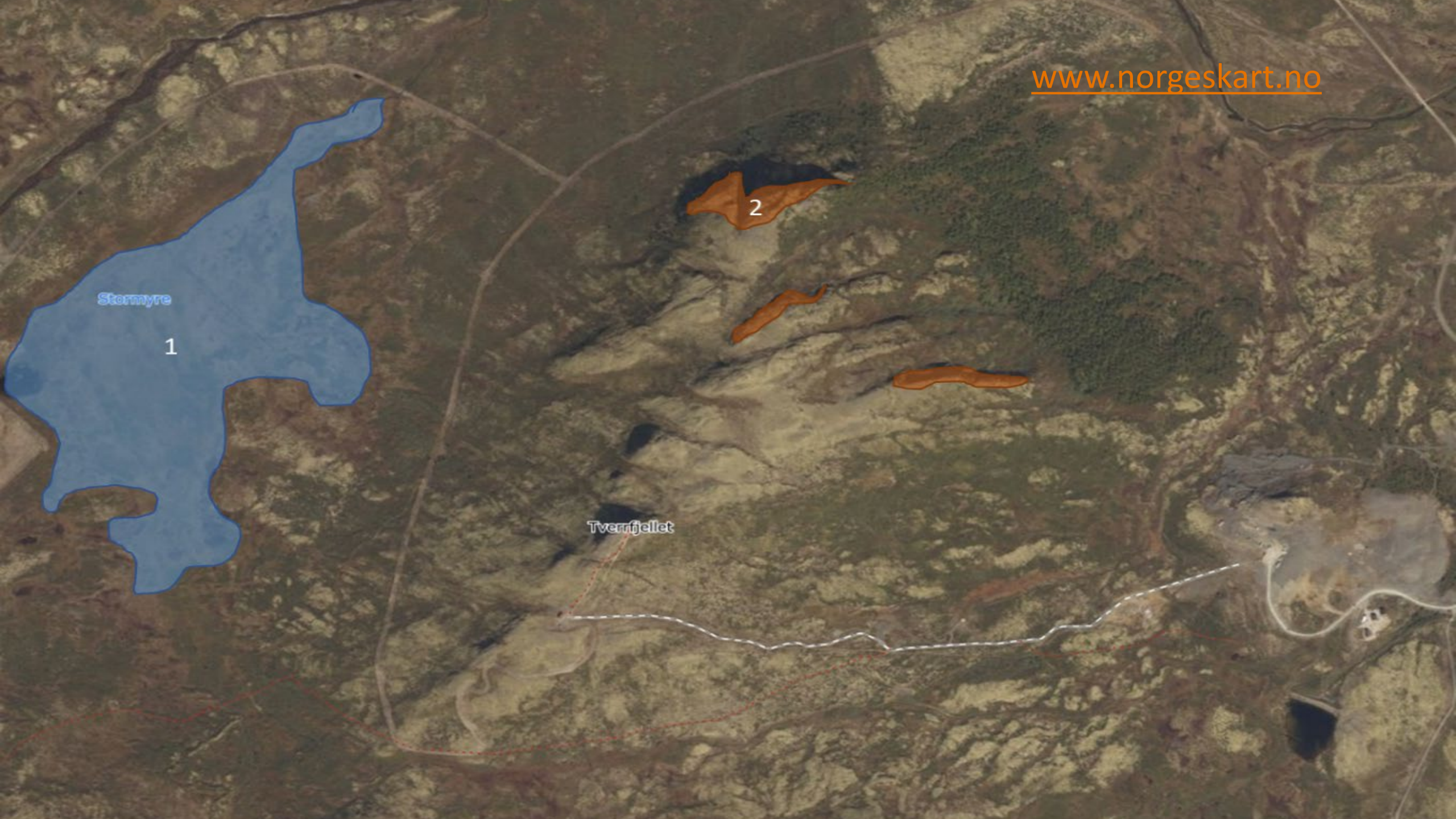
Tabell 4.1. Oversikt over aktuelle datakilder hvor det er henta data for dyreliv, vegetasjon og ferdsel.

Aktuelle datakilder	Data og tilgang
Artskart	Dette er åpent tilgjengelige data med stedfesta artsinformasjon om alle artsgrupper fra Artsdatabanken og GBIF: http://artskart.artsdatabanken.no/
Artskart skjerma	Artsdata om spesielle arter hentes ut ved tilgang til databasen Sensitive arter, gitt av Miljødirektoratet: https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no/
Artsobs åpen	Artsobservasjoner er en tjeneste som driftes av Artsdatabanken der alle som vil kan rapportere inn sine funn. Basen er åpent tilgjengelig: https://www.artsobservasjoner.no/ (data i denne databasen har generelt dårligere stedfesting og kvalitetsikring enn Artskart)
Naturbase	Dette er åpent tilgjengelige data om verneområder, naturtyper kartlagt etter DN-håndbok 13 og statlige friluftsområder: http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Naturbase/
Naturbase skjerma data	Blir henta ut gjennom tilgang til databasen Sensitive arter, gitt av Miljødirektoratet: https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no/
NiN innsynsløsning	De siste årene er en del områder NiN-kartlagt. På sikt vil det komme en innsynsløsning som gjør disse dataene tilgjengelige
Rødlista naturtyper	Oversikt og beskrivelse av rødlista naturtyper og hvor i landet disse kan forventes å finnes: https://artsdatabanken.no/rodlisteformaturtyper
Rovbase (delvis skjerma)	Yngle- og hekkelokaliteter for de store rovdyrene, rovfugl og fjellrev: http://rovbase.no . En del data om rovdyr er skjerma og hentes ut gjennom databasen Sensitive arter.
«Sett rein»	Åpent tilgjengelige data om villrein som er registrert av naturoppsynet og publikum: https://settrein.miljodirektoratet.no/Villreinobservasjoner.aspx . I tillegg er www.dyreposisjoner.no en aktuell kilde til detaljert informasjon om rein som har vært radiomerka
Viltkartlegging	Kartlegging av funksjonsområde for vilt etter DN-håndbok 11 kan inneholde data om aktuelle funksjonsområder. Kommunene kan kontaktes. Deler av materialet er overført til Naturbase.
Sensitive elementer (MIS)	Basert på metodikk for Miljøsertifisering i skog (MIS). Kan være kilde til informasjon om sensitive enheter som for eksempel forekomst av død ved: www.kilden.nibio.no (for noen kommuner og utenfor verneområder)
Stinett	Stinett og stikka skiløyper i turområder ligger delvis på www.ut.no
Strava	Strava er app for selvregistrering av aktivitet med sykkel, til fots, ski, til vanns. Data er ikke nedlastbare, men med fritt innsyn: https://labs.strava.com/heatmap/#2.00/-58.36020/48.80687/hot/all Det finnes etter hvert en rekke apper som viser ulike typer ferdselsdata, som for eksempel mtbmap og trailguide
Skiløyper	En del oppkjørte, maskinpreparerte løyper: https://skisporet.no/
Tur- og friluftsruter	Kartverket har en nedlastbar database med stier: https://kartverket.no/geodataarbeid/temadata/nasjonal-database-for-tur-og-friluftsruter/

Tilrettelegging av GIS-data

- Uttrekk fra databaser (artsdata)
  - ▶ Skjermdump
  - ▶ Script – sammenstilling av data

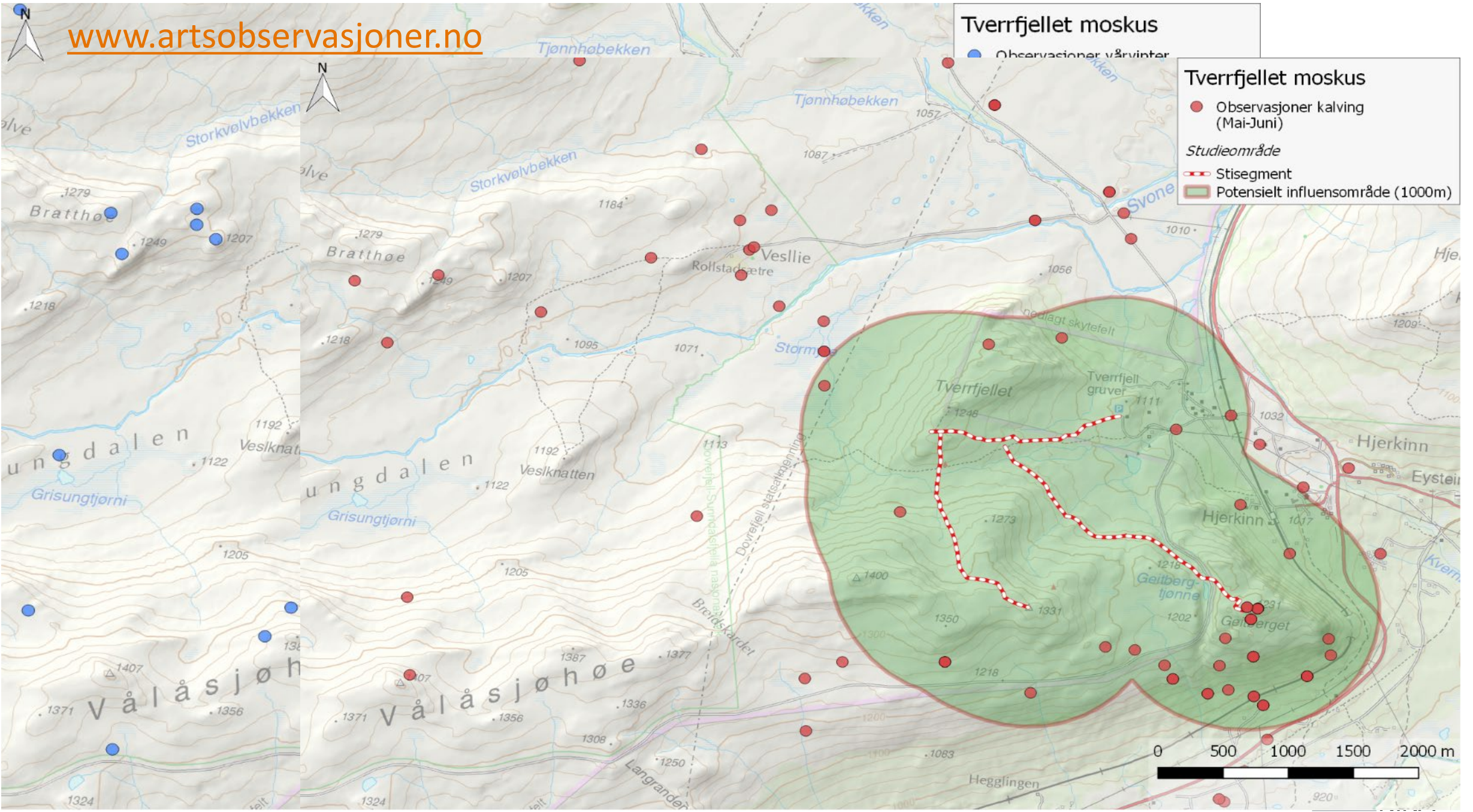

Skarnmyre

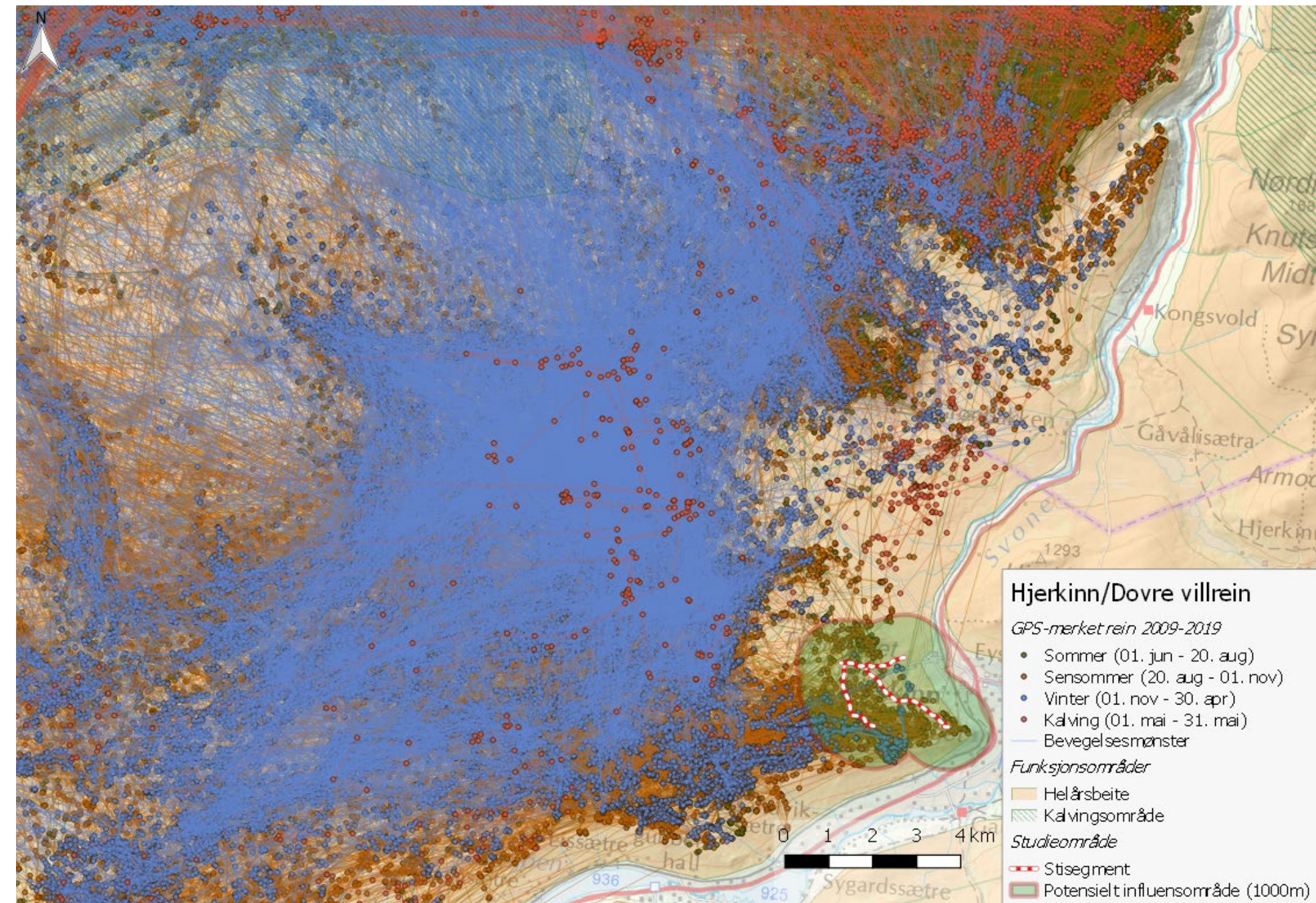
1

2

Tverrfjellet

Figur 3.24. Posisjoner villrein (3 timers intervaller) for perioden 2009-2018 fordelt på de fire sesongene som er vurdert i sårbarhetsanalysen. Det er satt på linjer som korteste avstand mellom to GPS punkter.

Feltarbeid

- Feltskjema og papirkart
- Utstyr (huskeliste!)
- Foto og GPS
- Registrere sensitive enheter
- Observere bruk og status
- Snakke med kjentfolk

<https://www.nina.no/Sårbarhetsvurdering>

Lykke til!

